

KALEIDOSZKÓP 2. 2024.

Tanulmánykötet

**Az SZTE Rajz-művészettörténet Tanszék oktatóinak,
Művészeti Intézet hallgatóinak írásaiból válogatva**

**Szerkesztette:
Marosi Kata**

Juhász Gyula Felsőoktatási Kiadó
Szeged, 2024

*A tanulmánykötetnek megjelenését támogatta
Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar Tudományos Pályázata*

Szakmai lektor
Varga Emőke

Borítóterv-koncepció
Kiss Ferenc grafikustervező

Borítóterv-kivitelezés
Biró Ildikó grafikustervező

Felelős szerkesztő
Marosi Kata

ISBN 978-963-648-043-1 (nyomtatott)
ISBN 978-963-648-044-8 (pdf)

Kiadja:
Juhász Gyula Felsőoktatási Kiadó, Szeged, 2024

TARTALOM

Előszó

Marosi Kata 7

A műterem

Balázs József Tamás 11

A vizuális kommunikáció alkotói részképességeinek online mérése 5–8. évfolyamon. PhD-értekezés tézisei

Biró Ildikó 29

Figurális és absztrakt felfogás Szegeden a művészeti oktatás hajnalán. Vinkler László és Tápai Antal művészete

Brzózka Marek 41

A flexibilis ráctól a tervezési programig.

A tervezőgrafika interdiszciplináris és szisztematikus megközelítése Karl Gerstner életművében

Kiss Ferenc 67

A látvány felülről, avagy az égbolt kiüresedése

Marosi Kata 81

A művészet-meghatározások művészetfilozófiai és esztétikai alakulástörténetéről – az antikvitástól a 18. századig

Máté Zsuzsanna 101

Régi mesterek hatása a jelen művészetére

Szabó Ábel 111

Több pillanat egyetlen képen

Szabó Krisztina Ágnes 121

Képelemzés és ikonográfia a pedagógia szolgálatában

Szalay Ignác 139

Szinkron érzékelések, üveg felhasználásával a művészetben

Varga Dóra 155

**Az SZTE Művészeti, Művészetpedagógiai és Művészetközvetítő
Szakkollégiumnak a 2023. évben megrendezésre került
TEST / LÉLEK / SZELLEM hallgatói pályázatán díjazott pályaművei**

Képekkel azonosuló lényegi valónk

Csizmadia Molli 171

Az élménypedagógia hatása és az ének-zene tanórákon való alkalmazása

Lévai Ramóna 181

A szarvas, mint a testi-lelki-szellemi átváltozás szimbóluma –

Bartók Béla: Cantata Profana és képzőművészeti illusztrációi

Papes-Valach Fanni 191

Hogyan és miért legyen zenei anyanyelvünk a magyar népdal?

Tanácsné Vilmos Etelka 201

A testetlen kép

Török Ádám 209

ELŐSZÓ

Jelen kötet a Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar Művészeti Intézetének Rajz-művészettörténet Tanszékén elméleti és gyakorlati kurzusokat tartó oktatók tanulmányait gyűjti egybe.

Nem ez az első alkalom, hogy kötetbe rendeztük munkatársaink írásait. 2022-ben szerkesztettem meg az első könyvet azzal a nem titkolt céllal, hogy hagyományt teremtvé, rendszeres időközökben, két-három évente jelentkezzünk újabb kötettel. Az első kötet szerteágazó témájú, színes tanulmányai jól tükrözték a Rajz-művészettörténet Tanszék oktatóinak a vizuális világ, vizuális művészetek tág vizsgálódási lehetőségeit körbejáró problémafelvetéseit, meglátásait. Az eredeti rendező elvhez híven a tanulmányok témája most is megkötésektől mentes volt, így az írásra kész kollégák szabadon válogathattak a hozzájuk közel álló vagy éppen újonnan az érdeklődésük középpontjába került kérdések, témák közül. Szerzői szakmai közösségünk összetétele most is igen változatos. Festő-, szobrász-, üveg- és fotóművész ugyanúgy megtalálható köztünk, mint pedagógiai kutatásokat végző grafikus vagy éppen esztéta. Az idei évben is sok kolléga élt a lehetőséggel, hogy kutatásainak eredményét, gondolatait megoszsa másokkal. Az első tanszéki tanulmánykötet a *Kaleidoszkóp* címet viselte, így a fent említett hagyományteremtő szándéknak megfelelően a címen nem változtattunk, csak a folyamatosságra való utalásképpen toldottuk meg a kettes számmal. Az izgalmas sokszínűség ígéretével kecsegtető terv végül tizenöt szerző által valósult meg. A tíz oktatói tanulmány kiegészült az SZTE Művészeti, Művészetpedagógiai és Művészetközvetítő Szakkollégium által a 2023. évben megrendezésre került TEST / LÉLEK / SZELLEM hallgatói pályázat díjazott pályaműveivel, számszerűen öt hallgatói írással.

„A kaleidoszkóp egy optikai játék, amely lényegét egy csőben néhány szimmetrikusan elhelyezett tükörcsöveg képezi, rendszere pedig megsokszorozza a tükrök elé helyezett apró, általában színes tárgyak képét. Ez a felépítés végtelen képi variációt, élményt tesz lehetővé a kaleidoszkóp forgatásával a színesen kavargó impressziók gyors egymásutániságában. A görög *kalosz*, *eidosz* és a *szkóp* szavak összetételéből született *szép formákat néző* szóösszetétel kitágított értelemben a változatos látványok, benyomások sorozata, együttese. Kötetünk címének jelentésrétegei így lefedik keletkezéstörténetét is, azon közös szándékunkat, hogy bemutassuk és egybefűzzük tanszékünk munkatársainak változatos, a vizuális kultúra különböző tudományterületein kifejtett kutatásait” – olvasható a 2022-es *Kaleidoszkóp* előszavában.

Tanszékünk életében fontos szerepet játszanak nem csak az egyéni, de az intézményi szintre emelt közösségi művészeti és tudományos megmozdulások is, illetve ezek reprezentálása. A Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző

Kar Művészeti Intézetének Rajz-művészettörténet Tanszéke 2018-ban alapította meg a Művészetelméleti és Művészetpedagógiai Kutatócsoportot. Tagjai a tanszékünkön oktató, tanszékünkhöz több szállal is kapcsolódó kollégákból áll, akik a művészet és a művészettudományok, a művészetelmélet és a művészetfilozófia, az esztétika, valamint a művészetpedagógia és annak történetisége területén fejtik ki tevékenységüket. A kutatócsoport elsődleges feladatának tekinti, hogy a többdimenziós, vagyis egyrészt az oktatói, művészi, nevelői, másrészt az alkotói és befogadói, egyszersmind a művészettudományi szemlélet igényének kiteljesedését mozdítsa elő mind a felsőoktatásban, mind a kultúra művészeti hatáskörét kutatók körében. Az új tagokkal folyamatosan bővülő kutatócsoport szakmai közösségének kiemelt törekvése, hogy lehetőleg évente jelentős szakmai és tudományos eseményt szervezzon, művészetpedagógiai vagy művészetelméleti konferenciát rendezzen, tanulmányköteteket jelentessen meg, így alkalmat teremtve a folyamatos szakmai párbeszédre e tudományterületeken.

Az SZTE JGYPK Művészeti Intézetének Rajz-művészettörténet Tanszéke 2018-ban ünnepelte alapításának 70 éves évfordulóját. Az ünnepi programsorozat részeként szervezte meg *Művészeti nevelés, művészetre nevelés a felsőoktatásban* című, tanszékünk történetében az első művészetpedagógiai konferenciát, és jelentette meg az első konferenciakötetet 2019-ben a Szegedi Egyetemi Kiadó Juhász Gyula Felsőoktatási Kiadó gondozásában.

Második országos konferenciánkat *A harmónia dicsérete* címmel 2019-ben szerveztük meg, tizenhat előadó részvételével. A szakmai eseményen elhangzott előadások 2020-ban jelentek meg kötetbe rendezve, szintén a Juhász Gyula Felsőoktatási Kiadó gondozásában. A 2020. év folyamán tervezett szakmai eseményeinket a Covid-19 koronavírus terjedése, illetve a járványügyi intézkedések, korlátozások okán törölnünk kellett, de a tanulmánykötet-sorozatunk folytonosságáról nem mondtunk le. A 2021. évben vehette kézbe az olvasó az SZTE JGYPK Művészeti Intézet Művészetelméleti és Művészetpedagógiai Kutatócsoportja könyvsorozatának harmadik, ez alkalommal önálló szerzőségű *Kultúr-, művészetfilozófiai és esztétikai tovább gondolások* című kötetét a kutatócsoport vezetője, dr. habil. Máté Zsuzsanna esztéta, irodalmár tollából.

2022. év során látott napvilágot a fentebb már említett, *Kaleidoszkóp* című könyv, amely folytatásaként az SZTE JGYPK tudományos pályázat támogatásának köszönhetően jelenik meg mostani kötetünk. A 2023/24-es tanév mozgalmas időszak volt tanszékünk életében. Kettős jubileumot ünnepelve – a Kar a százötvenedik, tanszékünk pedig alapításának hetvenötödik évfordulóját tartotta – a művészeti/tudományos programsorozatunk méltó lezárása a kollégák írásainak gyűjteménye.

Megköszönve szakmai lektorunk, dr. habil. Varga Emőke munkáját, alább található gondolataival ajánlom nemcsak a szűkebb szakmai közönség, de minden, a művészeti kérdések iránt érdeklődő olvasó figyelmébe a tanulmányokat.

„A szerzők – a művészettudomány és művészetpedagógia kutatói és oktatói, valamint a vizuális és zenei pályázatok díjazott hallgatói – olyan inspiráló kérdések kifejtésére vállalkoznak ugyanis, melyek, mintegy ívet alkotva, összekapcsolják egymással az általános tudományelméleti szempontokat (lásd pl. a művészet fogalmával, a digitális kép esztétikájának vagy a kép temporalitásának jellemzőivel foglalkozó írásokat), a történeti és társtudományokat is érintő részkérdéseket (lásd pl. az irodalmi illusztrációról, a tervezőgrafika aktualitásairól szóló tanulmányokat), valamint az empirikus kutatási eredményekre is támaszkodó praktikus problémafelvetéseket (pl. milyen vizsgálati szempontok mentén térképezhető fel a gyermekkori vizuális tanulás és műveltség; van-e szerepe a népdalnak az intézményi nevelésben stb.). Külön megemlítendő, hogy a kötetben több kurrens tudományos kérdés termékeny párbeszédbe kerül egymással, (...) az SZTE Rajz-művészettörténet Tanszéke könyvsorozatának jelen kötetét nemcsak a művészettudomány kutatói, de felsőoktatási intézmények hallgatói és a vizuális kultúra iránt érdeklődő olvasók is haszonnal forgathatják majd.”

Marosi Kata
a kötet szerkesztője